

Het Zondagochtend Concert

31 december 2023 - Kleine Zaal - 11.00 uur
Voorprogramma in de Spiegelzaal om 10.00 uur

Het Zondagochtend Concert 30 jaar!

Nino Gvetadze, piano

Edvard Grieg Holberg-suite, op. 40
1843-1907 *Prelude*
 Sarabande
 Gavotte
 Air
 Rigaudon

Johannes Brahms Variaties en fuga op een thema van G.F. Händel
1833-1897 in Bes, op. 24
 Aria
 Variatie 1-25
 Fuga

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer.

AVROTROS en Het Concertgebouw wensen u een fijne jaarwisseling! We zien u graag weer in het nieuwe jaar.

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

7 jan - Grote Zaal

Cellisten van het Concertgebouworkest & Klaus Mäkelä:
romantische klassiekers

14 jan - Kleine Zaal

Italiaanse barok door Rick Stotijn, Bram van Sambeek en vrienden

4 feb - Grote Zaal

Brahms' *Pianoconcert nr. 2* door Hannes Minnaar

11 feb - Grote Zaal

Haydns *Symfonie nr. 39* en Till Fellner speelt Beethovens
Pianoconcert nr. 3

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw zondagochtendgevoel op X (Twitter) #hetzondagochtendgevoel.

Het voorprogramma **Spiegelzaal** en
Het Zondagochtend Concert worden
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

31 december: een prachtige datum voor een concertprogramma waarin oud en nieuw elkaar de hand reiken. Want dat gebeurt volop in de werken van vanmorgen. Zo'n anderhalve eeuw geleden keerde zowel Edvard Grieg als Johannes Brahms even terug naar de achttiende eeuw. Beide componisten namen het barokke idioom van beroemde voorgangers als uitgangspunt voor een nieuw werk. Zij drukten er – ieder op een eigen wijze – een unieke stempel op. Pianist Nino Gvetadze – die in 2008 de tweede prijs bij het Internationaal Franz Liszt Pianoconcours in de wacht sleepte en twee jaar later de Borletti-Buitoni Trust Award kreeg – speelt vanochtend beide werken.

Holberg

Hoewel Grieg meende dat in 1884 'Vrouw Muze' zich niet aan hem had laten zien, bleek achteraf dat hij in dat jaar een van zijn populairste stukken had geschreven: de *Holberg-suite*, op. 40 (voluit: 'Uit Holbergs tijd, suite in oude stijl'). Directe aanleiding voor het werk was de tweehonderdste geboortedag van (toneel)schrijver Ludvig Holberg (1684-1754). Holbergs wieg had, net als die van Grieg, in het Noorse Bergen gestaan. Nadat hij naar Denemarken was verhuisd groeide Holberg uit tot de

'Molière van het Noorden' en verwierf hij een ereplaats in de galerij van Scandinavische letterkundigen. Grieg herdacht zijn landgenoot met een *Holberg-cantate* voor bariton, mannenkoor en piano én met een 'neo-classicistische' suite.

Suite

Grieg kroop voor de suite in de huid van Holbergs tijdgenoten Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel en François Couperin. Hun barokke vormen vulde hij met zijn eigen muzikale idioom. De suite begint met een motorische, barokke toccata, gevolgd door een rijkversierde Sarabande, een gedragen, sensuele dans in driekwartsmaat. De vrolijke en hupse Gavotte (gelardeerd met romantische akkoorden) bevat een doedelzakachtig middendeel (een zogenaamde 'musette'). Een zangerige Air gaat vooraf aan de speelse en snelle Rigaudon. Deze dans die oorspronkelijk uit de Provence komt, steekt de Noorse componist in een nieuw jasje. Grieg, die het werk zelf niet erg serieus nam, schreef de suite oorspronkelijk voor piano, maar kwam al snel met een versie voor strijkorkest. De verzameling dansen, met deze 'unieke mix van achttiende-eeuwse elementen met Griegs idioom', behoort tot Gvetadzes favoriete speelstukken.

Händel

Terwijl zijn landgenoot Richard Wagner de muzikale revolutie predikte, realiseerde Brahms zich dat het verleden ook veel te bieden had. Hij had diverse oude manuscripten in zijn bezit, verzorgde uitgaven van bijvoorbeeld de klaviermuziek van Couperin en was bevriend met Bach-biograaf Philipp Spitta en Händel-kenner Friedrich Chrysander. In 1861 besloot Brahms een aria van Händel verder uit te spitten. Händel had deze eenvoudige, versierde melodie in een klavecimbelsuite opgenomen en zelf voorzien van een vijftal variaties. Ook Brahms koos voor de variatievorm, een genre dat hij uitstekend in de vingers had.

Speeldoosje

De *Variaties en fuga op een thema van Händel*, op. 24 is een van de meest geslaagde voorbeelden van Brahms' variatiekunst. De componist blijft behoorlijk trouw aan het thema maar geeft er steeds zijn eigen draai aan. Hoewel de meeste variaties in dezelfde toonsoort staan, en steeds zestien maten tellen, verveel je je als luisteraar geen moment. Integendeel. De variaties krijgen alle een eigen karakter. In de ene werkt Brahms een ritmische bouwsteen van het thema uit, in een andere een

melodische. Lyrische pianistiek wisselt af met virtuoze. We horen onder meer canons, hoorns, zigeunerklanken, belletjes en een speeldoosje.

Fuga

Als student, vertelt Gvetadze, kon ze die voortdurende afwisseling van al de verschillende emoties in het werk bijna niet aan en legde ze Brahms' variaties terzijde. Inmiddels ziet ze het 'meesterlijke' werk als één geheel en één verhaal. Het spelen ervan is voor haar als een gemêleerde, fantastische reis, die uiteindelijk leidt tot de top van de Mount Everest: de fuga. Want na 25 afwisselende variaties volgt de apotheose: een fuga, waarin Brahms technieken van de oude meesters etaleert. Het fugathema horen we na een poosje bijvoorbeeld ook in de 'omkering' – waarbij de oorspronkelijke melodie niet omhooggaat, maar juist naar beneden. Soms gebruikt Brahms het thema in de 'vergroting': terwijl de andere stemmen verder dartelen klinkt het veel langzamer dan voorheen. Toen Brahms bij zijn eerste ontmoeting met Wagner het werk voorspeelde, moet zijn collega gezegd hebben: 'Hier zie je wat je nog kunt doen met de oude vormen, als er iemand voorbijkomt die weet hoe je ze moet hanteren.'

Dirk Luijmes